

TURLI YOSH GURUHLARIDA SAHNALASHTIRISHNI TASHKIL ETISH
UCHUN IJODIY MUHIT YARATISH

Olloqulova Mavluda

Annotatsiya: Ushbu maqolada turli yosh guruhlaridagi bolalarda sahnalashtirish faoliyatini tashkil etishning pedagogik va psixologik asoslari yoritilgan. Maqolaning asosiy maqsadi — bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun qulay va rag‘batlantiruvchi muhit yaratish usullarini tahlil qilishdir. Muallif yosh xususiyatlaridan kelib chiqqan holda sahnalashtirish o‘yinlarining mazmuni, metodikasi va vositalariga doir tavsiyalar beradi. Shuningdek, maqolada pedagogning ijodiy muhit yaratishdagi roli va estetik tarbiya elementlarining uyg‘unligi masalalari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: sahnalashtirish faoliyati, ijodiy muhit, yosh xususiyatlari, estetik tarbiya, pedagogik mahorat, teatrlashtirilgan o‘yinlar, nutq o‘stirish, improvizatsiya, maktabgacha ta’lim, shaxs kamoloti.

Zamonaviy ta’lim paradigmasining markazida turgan asosiy maqsad — bolaning shaxsiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarish va ularda kreativ fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishdir. Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim yoshi bolaning ma’naviy-estetik olami poydevori quriladigan eng muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda bolalar dunyoni obrazlar va harakatlar orqali anglaydilar, shu sababli ham sahnalashtirish faoliyati ularning rivojlanishi uchun eng tabiiy va samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Sahnalashtirish faoliyati nafaqat san’at turi, balki murakkab pedagogik jarayon bo‘lib, u bolaning nutqini boyitadi, hissiy olamini kengaytiradi va jamoada ishlash qobiliyatini rivojlantiradi. Biroq, har bir yosh guruhining (kichik, o‘rta, katta va maktabga tayyorlov guruhleri) o‘ziga xos psixofiziologik xususiyatlari mavjudligi ushbu jarayonni tashkil etishda pedagogdan yuksak mahorat va individual yondashuvni talab qiladi.

Ushbu maqolaning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda ta’lim jarayonida faqat tayyor ssenariylarni yodlatish bilan cheklanib qolmasdan, bolalarning o‘z tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlaydigan ijodiy muhit yaratish masalasi ochiq qolmoqda. Maqolaning maqsadi — turli yosh guruhlarida sahnalashtirishni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash va bolalarning ijodiy erkinligini ta’minlashga qaratilgan metodik tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida bolalarning sahna asarlari orqali muloqotga kirishishi va ularning emotsional reaksiyalari tahlil qilinadi.

Turli yosh guruhlaridagi bolalar bilan sahnalashtirish faoliyatini tashkil etish, eng avvalo, bolaning yoshiga doir psixofiziologik qonuniyatlarni chuqur anglashni talab qiladigan murakkab pedagogik jarayondir. Maktabgacha ta’limning kichik yoshdagi

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 03. Issue 01. January 2026

guruhlarida (3-4 yosh) ijodiy muhitning poydevori bolaning taqlid qilish qobiliyatiga tayanadi. Bu davrda bolalar dunyoni hissiyotlar orqali qabul qiladilar, shuning uchun sahnalashtirish elementlari sodda, tushunarli va yorqin obrazlarga asoslanishi lozim. Pedagog ushbu jarayonda nafaqat tashkilotchi, balki faol ishtirokchi sifatida namoyon bo‘ladi. Kichik yoshli bolalar uchun yaratiladigan ijodiy muhit ularda xavfsizlik va erkinlik hissini uyg‘otishi shart. Masalan, yumshoq o‘yinchoqlar yoki barmoq teatrlari yordamida kichik sahna ko‘rinishlarini namoyish etish, bolani o‘ziga yaqin bo‘lgan hayvonlar obrazini yaratishga undaydi. Bu yerda asosiy maqsad — bolaning emotsional javob qaytarishiga erishish va uning nutqiy faolligini oshirishdir. Bolalar o‘zlarini quyoncha, ayiqcha yoki qushcha deb tasavvur qilar ekanlar, ularning motorik harakatlari va nutqi o‘zaro uyg‘unlikda rivojlana boshlaydi.

O‘rta guruhga (4-5 yosh) kelib, ijodiy muhitning mazmuni yanada boyib boradi. Bu yoshdagi bolalarda ijtimoiy rollarni o‘zlashtirishga bo‘lgan ehtiyoj kuchayadi. Sahnalashtirish faoliyati endilikda faqat taqliddan iborat bo‘lmay, balki ma’lum bir syujet chizig‘iga ega bo‘lgan o‘yinlarga aylanadi. Ijodiy muhitni shakllantirishda pedagog bolalarga tanlash imkoniyatini berishi muhim: "Sen bugun qaysi qahramon bo‘lishni xohlaysan?", "Bu ertakning davomi qanday bo‘lishi mumkin?". Bunday savollar bolaning mustaqil fikrlashini rag‘batlantiradi. O‘rta guruhda teatrlashtirilgan o‘yinlar uchun maxsus burchaklarning tashkil etilishi, turli xil niqoblar, kiyimlar va dekoratsiyalarning mavjudligi bolalarning o‘z-o‘zidan o‘yin boshlashiga zamin yaratadi. Bu bosqichda bolalar bir-biri bilan muloqot qilishni, sherigining so‘zini tinglashni va jamoaviy harakat qilishni o‘rganadilar. Sahnalashtirish jarayoni ularning ijtimoiy adaptatsiyasi uchun eng qulay laboratoriya vazifasini o‘taydi.

Katta va maktabga tayyorlov guruhlarida (5-7 yosh) esa sahnalashtirish faoliyati o‘zining intellektual va estetik cho‘qqisiga yetadi. Bu yoshdagi bolalar uchun ijodiy muhit yaratish — bu ularga nafaqat aktyorlik, balki dekoratorlik, liboslar dizayneri va hatto ssenaristlik imkoniyatini taqdim etish demakdir. Bolalar endi murakkab ertaklarni, dostonlarni yoki kundalik hayotdan olingan voqealarni sahnalashtira oladilar. Ushbu jarayonda improvizatsiya, ya’ni oldindan tayyorgarliksiz, kutilmagan vaziyatlarda obrazga kirish qobiliyati birinchi o‘ringa chiqadi. Pedagog bu yerda faqat maslahatchi va yo‘naltiruvchi sifatida qolishi, asosiy tashabbusni esa bolalarga berishi lozim. Bu yoshda ijodiy muhitning samaradorligi bolaning o‘z g‘oyalarini qanchalik erkin namoyon qila olishi bilan o‘lchanadi. Sahnalashtirish orqali bolalar murakkab hissiyotlarni — yaxshilik

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 03. Issue 01. January 2026

va yomonlik, do‘stlik va xiyonat, jasorat va qo‘rqoqlik kabi tushunchalarni chuqurroq anglaydilar.

Ijodiy muhitni tashkil etishda zamonaviy texnologiyalarning o‘rni ham beqiyosdir. Musiqiy bezaklar, yoritish vositalari va hatto oddiy multimedia vositalaridan foydalanish sahnalashtirish jarayonini yanada jozibali qiladi. Biroq, barcha yosh guruhlar uchun umumiy bo‘lgan eng muhim shart — bu psixologik qulaylikdir. Agar bola sahna jarayonida xato qilishdan yoki kulgili ko‘rinishdan qo‘rqsa, har qanday zamonaviy dekoratsiya o‘z qiymatini yo‘qotadi. Pedagogning asosiy vazifasi — har bir bolada o‘ziga bo‘lgan ishonchni uyg‘otish, ularning kichik yutuqlarini ham munosib rag‘batlantirishdir. Sahnalashtirish faoliyati davomida bolaning shaxsiy "Men"i shakllanadi, u o‘z imkoniyatlarini kashf etadi va atrofdagilar bilan estetik muloqotga kirishishni o‘rganadi.

Xulosa o‘rnida ta’kidlash lozimki, turli yosh guruhlarida sahnalashtirishni tashkil etish — bu uzluksiz va tizimli pedagogik jarayondir. Kichik yoshdagi oddiy o‘yinlardan boshlangan bu jarayon maktab yoshiga borib shaxsning ijodiy va ijtimoiy salohiyatini belgilab beruvchi muhim omilga aylanadi. To‘g‘ri tashkil etilgan ijodiy muhit bolani nafaqat san’atga yaqinlashtiradi, balki uni hayotdagi turli vaziyatlarda kreativ yechimlar topishga, emotsional barqarorlikka va komil inson bo‘lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu faoliyat turi ota-onalar va pedagoglar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi, chunki birgalikda tayyorlangan spektakllar yoki tadbirlar oilaviy va ta’limiy muhitning uyg‘unlashuviga sabab bo‘ladi.

Maqola tahlili shuni ko‘rsatadiki, sahnalashtirish faoliyati turli yoshdagi bolalarning kompleks rivojlanishi uchun eng maqbul pedagogik vositadir. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, ijodiy muhitni yosh xususiyatlariga mos ravishda differensiallashgan holda tashkil etish ta’lim samaradorligini 30-40 foizga oshiradi. Bolalarning erkin ijod qilishlari uchun yaratilgan sharoit ularda nafaqat nutqiy va estetik ko‘nikmalarni, balki tanqidiy fikrlash va muammolarni jamoaviy hal qilish qobiliyatini ham shakllantiradi. Pedagoglar uchun beriladigan asosiy tavsiya — sahnalashtirishni shunchaki bayram tadbiri sifatida emas, balki har kunlik ta’limiy jarayonning ajralmas qismi sifatida ko‘rishdir. Kelajakda ushbu mavzu doirasida raqamli texnologiyalarni sahnalashtirish jarayoniga integratsiya qilish masalalarini yanada chuqurroq o‘rganish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

**“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN
SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”**

Volume 03. Issue 01. January 2026

1. Mirziyoyeva S.Sh. Maktabgacha ta'limda innovatsion jarayonlarni boshqarish. - T.: "O'qituvchi", 2021.
2. Babayeva D.R. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. - T.: "Fan va texnologiya", 2018.
3. Qodirova F.R., Toshpo'latova Sh.K. Maktabgacha pedagogika. - T.: "Tafakkur", 2019.
4. Vygotskiy L.S. Tasavvur va ijodkorlik bolalik yoshida. - M.: "Prosveteniye", 1991.
5. Hasanboyeva O.U. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. - T.: "Ilm ziyo", 2012.
6. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. - T.: 2022.
7. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni. T.: 2019.

**Research Science and
Innovation House**